

มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริต

LEGAL MEASURES FOR LEGAL ACTS PROTECTION OF INSANE PERSONS

ศิริเพ็ญ จันทรนิยม

SIRIPEN JUNNIYOM

มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร

BANGKOK THONBURI UNIVERSITY

กรุงเทพมหานคร

BANGKOK

รับบทความต้นฉบับ : 13 กุมภาพันธ์ 2562

ตอบรับการตีพิมพ์บทความ : 4 เมษายน 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะของบุคคลวิกลจริตทางการแพทย์และทางกฎหมาย 2) ศึกษาหลักกฎหมายการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา และ 3) วิเคราะห์การให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดลำดับความสำคัญ เชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลร่วมกัน ทำการตรวจสอบผลการวิจัยและนำเสนอด้วยวิธีวิจัยเชิงพรรณนาแบบความเรียง พบว่า ลักษณะและหลักกฎหมายการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตคล้ายคลึงกัน โดยผู้วิจัยเสนอว่า ควรมีบทบัญญัตินิยามคำว่า บุคคลวิกลจริต คือบุคคลที่มีจิตและพฤติกรรมไม่ปกติ จิตวิกลอันเกิดจากความบกพร่องทางจิตจนทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่มีความสามารถในการสื่อสารด้วยการพูด การใช้ภาษา สัญลักษณ์หรือวิธีอื่น เพื่อทำความเข้าใจข้อมูล จดจำข้อมูล ชั่งน้ำหนักข้อมูลและตัดสินใจได้เหมือนคนปกติ จนเป็นเหตุให้ไม่สามารถทำนิติกรรมตามหลักกฎหมายได้ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าขณะทำนิติกรรมบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าใจว่าตนทำอะไรและคู่กรณีอีกฝ่ายได้รู้ถึงความบกพร่องและไม่สามารถนั้นให้ถือเป็นโมฆะทุกกรณีทั้งในกรณีที่บุคคลวิกลจริตที่ไม่ได้อยู่และหรืออยู่ในความดูแลของศาลด้วย

คำสำคัญ : มาตรการทางกฎหมาย, การให้ความคุ้มครอง, การทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริต

ABSTRACT

This qualitative with documentary research aims to study on 1) the characteristics of individuals upon the medical and legal insanity, 2) law principles of legal acts of insane persons in England and the United States of America, and 3) analyze the legal acts of insane persons protection under the Civil and Commercial Code. Data was analyzed by content analysis with prioritization which related to cause and effect mixed method. The research finding was examined and presented with descriptive research methodology.

The finding found that the characteristics and principles of law for insane persons protection are similar. The researcher suggested that there should be the term of definition for Insane person that he or she is a person who performed their disabilities on both mentally and behaviorally. To be insane may cause by the mental disability with spoken or symbolic language or other methods to communicate for their understanding, remembering, data focusing and making decisions like normal people, which cause the inability to act in accordance with the law. When it was proved that during their making a legal act, such a person cannot understand and other parties know the defect and such disability to be considered as voidance in all cases, both in the case of being an insane person who being or not being care from court.

Keywords : Legal measures, Protection, Legal acts of insane persons

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนของผู้ป่วยทางจิตในประเทศไทยกำลังเพิ่มปริมาณขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากรายงานประจำปีงบประมาณ 2560 พบว่า มีผู้ป่วยจิตเวชที่มารับบริการหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข และหน่วยงานบริการสังกัดกรมสุขภาพจิต รวม 2,669,821 ราย โดย 3 อันดับแรกคือ โรคจิตสูงถึง 480,266 ราย รองลงมาคือ โรคสุขภาพจิตอื่น ๆ จำนวน 447,932 ราย และ โรควิตกกังวล จำนวน 399,713 ราย (Department of Mental Health, Ministry of Public Health, 2017, p. 190) ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันกันสูง ทำให้เกิดความเครียดจากการทำงาน การศึกษา ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาครอบครัว รวมไปถึงการเสพสารเสพติดซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ หรือความเจ็บป่วยที่ส่งผลต่อจิตใจ ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอาการป่วยที่เกิดกับจิตและประสาท ดังนั้นความผิดปกติทางจิตเวช หรือการป่วยทางจิตเวชเป็นความผิดปกติที่ส่งผลอย่างมากต่อความคิด การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งมีผลให้เกิดปัญหาในการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นและการใช้ชีวิตประจำวัน โรคนี้อาจเกิดขึ้นได้กับคนทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา และฐานะทางสังคมใด หากแต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติด้านลบต่อผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตเวช ทำให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับการบำบัดรักษาอย่างถูกต้อง และเหมาะสม เป็นเหตุให้ความผิดปกติทางจิตเวชนั้นทวีความรุนแรงขึ้น จนก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้ป่วยเองหรือผู้อื่นในสังคม ดังนั้น การตรา “พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551” ขึ้นมา จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จะช่วยกำหนดกระบวนการในการบำบัดรักษาผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตเวช เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ป่วยทางจิตเวช ซึ่งอยู่ในสถานะที่ขาดความสามารถในการตัดสินใจ เพื่อให้ได้รับการบำบัดรักษาโดยเร็ว เป็นการป้องกันหรือบรรเทาไม่ให้ความผิดปกติทางจิตเวชมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ป้องกันการกระทำที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวผู้ป่วยเอง เช่น การทำร้ายตนเอง หรือการฆ่าตัวตาย ตลอดจนช่วยในการกำหนดกระบวนการในการบำบัดรักษาผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตเวช ซึ่งอยู่ระหว่างการสอบสวน การไต่สวนมูลฟ้อง หรือการพิจารณา หรือภายหลังศาลมีคำพิพากษาในคดีอาญา (Daily News, 2017, online) ดังที่ Boonchalemwipas (2008, p. 141) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับลักษณะของบุคคลวิกลจริตทางการแพทย์ว่า “เป็นคนที่มีความผิดปกติทางจิตใจ โดยทางการแพทย์เรียกว่า โรคทางจิต ซึ่งเป็นโรคที่มีความบกพร่องทางความคิด จนไม่สามารถควบคุมอารมณ์และจิตใจได้จนมีผลกระทบต่อการตัดสินใจ การผิดปกติทางจิตนั้นต้องถึงขนาดไม่สามารถควบคุมตนเองได้เลย เช่น คนปัญญาอ่อน หรือผู้ป่วยโรคจิต”

ตามทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free will) เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความอิสระที่จะคิด ทำสิ่งใดด้วยตัวของเขาเอง มนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล ดังนั้น เมื่อมนุษย์กระทำสิ่งใดลงไปโดยการตัดสินใจและการใช้เหตุผลของตนเองแล้ว เขาก็จะต้องรับผิดชอบในสิ่งที่เขากระทำลงไป หากกระทำผิดย่อมต้องได้รับโทษ การที่สังคมลงโทษบุคคลนั้น ก็เพราะว่าเขาได้กระทำความผิดและเป็นสิ่งที่เขาสมควรที่จะได้รับการกระทำของตน ซึ่ง Jeremy Bentham มีความคิดเห็นสอดคล้องกับหลักเจตจำนงอิสระ (Free will) ที่ว่ามนุษย์มีอิสระที่จะคิด ตัดสินใจ และกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง จึงต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนที่ได้กระทำลงไป (Sutthiyotin, 2011, p. 5-13) ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีมาตรการในการให้ความคุ้มครองบุคคลผู้หย่อนความสามารถ เช่น บุคคลวิกลจริต เนื่องจากบุคคลวิกลจริตนั้นเป็นบุคคลที่ไม่สมประกอบ คือมีจิตใจที่ไม่ปกติแต่ไม่ถึงขั้นวิกลจริต ซึ่งเป็นอาการบกพร่องทางสมองอย่างหนึ่ง บางครั้งก็มีสติบางครั้งก็ไม่มีสติ เช่น คนชราที่เป็นผู้หลงลืม คนความจำเสื่อมที่ไม่รุนแรงหรือปัญญาอ่อน เป็นต้น (Ao-Vijitkun, 2013, p. 15, 28) สอดคล้องกับ มาตรา 28 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลวิกลจริตผู้ใดถ้ามีคู่สมรสที่ดี ผู้บุพการี กล่าวคือ บิด มารดา ปู่ย่าตายาย ทวดก็ดี ผู้สืบสันดาน กล่าวคือ ลูก หลาน เหลน ลื้อก็ดี ผู้ซึ่งปกครองดูแลบุคคลนั้นอยู่ก็ดี หรือพนักงานอัยการก็ดี ร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถศาลจะสั่งให้บุคคลวิกลจริตผู้นั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้” (Kamprasert & Phinijchan, 2018, p. 85) ประกอบกับมาตรา 30 บัญญัติไว้ว่า “การใด ๆ อันบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลยังมีได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถได้กระทำการ การนั้นจะเป็นโมฆียะต่อเมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจิตวิกลอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต” (Council of State, 2017, p. 9-10)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็ยังมีได้มีการกำหนดบทนิยามหรือลักษณะของบุคคลวิกลจริตไว้อย่างชัดเจน จึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าบุคคลที่มีอาการความผิดปกติหรือการป่วยทางจิตเวชเป็นความผิดปกติที่ส่งผลในระดับใดจึงจะถือว่าเป็น “วิกลจริต” ดังที่ Pakrati (2013, p. 17) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “การใช้กฎหมายเพื่อนำมาพิจารณาชี้ขาดข้อเท็จจริงนั้น นักกฎหมายต้องพิจารณาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นว่าสามารถนำตัวบทกฎหมายใดมาปรับใช้ได้และหลังจากนั้นก็นำมาตีความโดยอาศัยสภาพแวดล้อมและข้อเท็จจริงทั้งหมดมาวิเคราะห์ตามตัวอักษรของกฎหมายโดยคำนึงถึงเหตุผลและเจตนารมณ์ของกฎหมายเป็นหลักและการตีความกฎหมายนั้นต้องตีความเพื่อให้ความเป็นธรรมคู่ความและบุคคลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดรวมถึงต้องพิจารณาสังคมด้วย”

จากข้อค้นพบข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษามาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริต เนื่องจากมีปัญหาในประเด็นทางข้อกฎหมายที่ควรให้ความสนใจและควรได้รับการแก้ไข โดยเฉพาะในส่วนข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับความหมายและรูปแบบ รวมถึงการคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริต ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตในประเทศไทย และในต่างประเทศจากประเด็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม ชัดเจน เพื่อให้บุคคลวิกลจริตได้รับความคุ้มครองทางด้านกฎหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของบุคคลวิกลจริตทางการแพทย์และทางกฎหมาย
2. เพื่อศึกษาการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อวิเคราะห์การให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประโยชน์การวิจัย

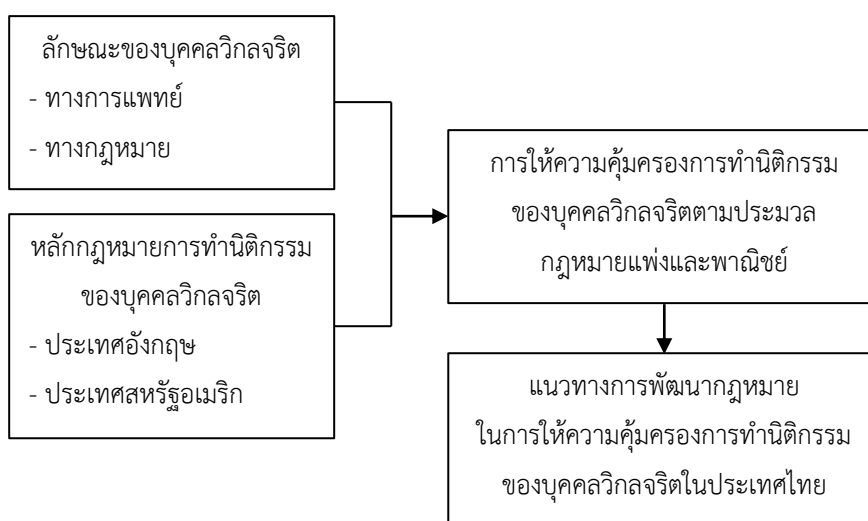
ทำให้ทราบถึงลักษณะของบุคคลวิกลจริตทางการแพทย์และทางกฎหมาย รวมทั้งประเด็นและสาระสำคัญในการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามหลักกฎหมายในประเทศและต่างประเทศ สามารถนำมาเสนอเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตได้อย่างเหมาะสมต่อไป

คำถามการวิจัย

แนวทางการพัฒนากฎหมายการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกล ควรเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นข้อมูลทุติยภูมิโดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการทบทวนวรรณกรรมทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศได้กล่าวถึงการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามหลักกฎหมายไว้ ผู้วิจัยสรุปสาระสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ลักษณะของบุคคลวิกลจริตในทางการแพทย์ จำแนกกลุ่มโรคทางจิตเวชตามหลักสากลขององค์การอนามัยโลก หรือ ระบบ ICD-10 ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ความผิดปกติทางจิตใจที่เกิดจากโรคทางกาย (Organic including symptomatic, mental disorders) กลุ่มที่ 2 ความผิดปกติทางจิตและพฤติกรรมเนื่องจากการใช้สารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท (Mental and behavioural disorders due to psychoactive substance use) กลุ่มที่ 3 โรคทางจิตเภทและหลงผิด (Schizophrenia, schizotypal and delusional disorders) กลุ่มที่ 4 ความผิดปกติทางอารมณ์ (Mood or affective

disorders) กลุ่มที่ 5 กลุ่มโรคประสาท โรคที่เกิดจากความเครียดและอาการของโรคทางกาย (Neurotic stress-related and somatoform disorders) กลุ่มที่ 6 กลุ่มพฤติกรรมที่เกิดจากความผิดปกติทางสรีรวิทยา (Behavioural syndromes associated with physiological disturbances and physical factors) กลุ่มที่ 7 บุคลิกภาพ และพฤติกรรมผิดปกติของผู้ใหญ่ (Disorders of adult personality and behaviour) กลุ่มที่ 8 ปัญญาอ่อน (Mental retardation) กลุ่มที่ 9 ความผิดปกติของการพัฒนาทางจิต (Disorders of psychological) และ กลุ่มที่ 10 พฤติกรรมและอารมณ์ผิดปกติที่เกิดในเด็กและวัยรุ่น (Behavioural and emotional disorders with onset usually occurring in childhood and adolescence) (Boonchalermwipas, 2008, pp. 141-143) และสำหรับ นักกฎหมาย การจะนำหลักกฎหมายมาปรับใช้กับผู้ป่วยจิตเวชนั้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในศาสตร์ทางด้านจิตเวชเป็นเบื้องต้น เพื่อนำความรู้ดังกล่าวมาช่วยพิจารณาข้อเท็จจริงเสียก่อนที่จะนำไปสู่การปรับบทกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อแพทย์ได้ให้รายละเอียดแก่ศาลแล้ว ศาลเองจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลวิกลจริตหรือไม่ อย่างไรก็ตามในแง่กฎหมายและทางการแพทย์ก็ยังคงเกิดความเข้าใจที่แตกต่างกัน กล่าวคือ แม้ว่าแพทย์จะทำหน้าที่ในการให้ความเห็นต่อศาลในการวินิจฉัยแต่ก็อาจเกิดข้อขัดข้องในบางครั้ง คือการใช้ถ้อยคำที่เป็นศัพท์ทางวิชาการ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคในการสื่อความหมายหรือบางครั้งก็เป็นความเข้าใจในความมุ่งหมายที่ต่างกัน เช่น การกล่าวถึงผู้ป่วยจิตเวช แพทย์จะมองในแง่ของการรักษา การกล่าวถึงความผิดปกติทางจิตจึงครอบคลุมถึงอาการของบุคคลที่เป็นโรคจิต (Psychosis) จนถึงความผิดปกติทางบุคลิกภาพ (Personality disorder) แต่การกล่าวถึงความผิดปกติในแง่กฎหมายอาจเป็นการดูความสามารถของบุคคลในทางแพ่งหรือมีความมุ่งหมายที่จะค้นหาความจริงว่าความผิดปกติทางจิตของผู้กระทำถึงขั้นวิกลจริตหรือไม่ และนอกจากการให้ความหมายเกี่ยวกับนิยามศัพท์ของโรคแล้ว การกล่าวถึงอาการก็อาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่ต่างกันได้ (Kongsakon, 2010, p. 290)

ลักษณะของบุคคลวิกลจริตทางกฎหมายนั้น หมายถึงบุคคลที่มีจิตไม่ปกติหรือสมองพิการ เป็นเหตุให้บุคคลนั้นไม่มีความรู้สึกผิดชอบเช่นบุคคลธรรมดา หลักเกณฑ์ในเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตคือบุคคลวิกลจริตทำนิติกรรมไม่ทำให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ เว้นแต่นิติกรรมที่กระทำลงโดยบุคคลวิกลจริตเป็นโมฆะได้ จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือบุคคลนั้นทำนิติกรรมขณะจิตวิกล และคู่กรณีอีกฝ่ายได้รู้ถึงความเป็นบุคคลวิกลจริตของผู้ทำนิติกรรมด้วย ซึ่งถ้าหากขาดเงื่อนไขข้อใดข้อหนึ่งไปนิติกรรมนั้นยังคงมีความสมบูรณ์บังคับได้ตามกฎหมายไม่ตกเป็นโมฆะ (Faculty of Production Group, 2014, p. 10) ดังนั้น ลักษณะของบุคคลวิกลจริตตามความเห็นของนักกฎหมาย จึงได้กล่าวถึงคำว่า “บุคคลวิกลจริต” นั้น นอกจากจะหมายถึงบุคคลที่มีความประพฤติดีหรือกิริยาผิดปกติไม่สามารถแยกแยะผิดชอบชั่วดีเพราะสติวิปลาส อันจะเรียกได้ว่า คนบ้า แล้ว ยังหมายความถึงบุคคลที่ขาดความรู้สึกหรือขาดความรู้สึกรู้ตัว โดยศาลจะให้มีการแต่งตั้งผู้อนุบาลและเป็นผู้ทำการใด ๆ แทน เพราะการใด ๆ ที่คนไร้ความสามารถได้กระทำลงตกเป็นโมฆะ อาจทำได้ 2 วิธี คือการโอนกรรมสิทธิ์ทางนิติกรรม และการโอนกรรมสิทธิ์โดยผลของกฎหมาย (Law Center, 2014, online) ซึ่ง Kowilaikul (2013, pp. 147-148) ได้แสดงความเห็นว่า “บุคคลวิกลจริตต้องมีลักษณะเป็นอย่างมาก กล่าวคือมีอาการไม่ปกติ สติไม่สมบูรณ์ โรคทางจิต (Disease of mind) หรือจิตวิกลอย่างมาก ไม่มีความรู้สึกผิดชอบว่าตนได้พูดหรือทำอะไรแต่ไม่จำเป็นต้องมีอาการร้ายแรงถึงขั้นทำอันตรายต่อบุคคลอื่น และเป็นประจำ อาการวิกลจริตหรือบ้าต้องมีลักษณะอย่างติดตัวหรือมีอาการประจำ แต่ไม่ต้องถึงขนาดที่มีอาการบ้าต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา อาจจะมีบางเวลาที่หายจากอาการบ้าและมีอาการปกติก็ได้ การมีอาการปกติบางครั้งบางคราวนี้ซึ่งนับว่าเป็นอันตรายเพราะอาจมีบุคคลอื่นถือโอกาสในขณะที่มีอาการบ้าหรือวิกลจริตเข้าทำนิติกรรมอันจะทำให้เกิดความเสียหายได้” สอดคล้องกับ Pakrati (2013, pp. 97-98) ที่อธิบายว่า “บุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางจิต

ประเภทบุคคลวิกลจริต หมายถึงบุคคลซึ่งมีอาการทางจิตผิดปกติถึงขนาดขาดความสามารถโดยสิ้นเชิงในการกำหนดเจตนาของตนเองได้อย่างอิสระ กล่าวคือผู้ที่ขาดสติสัมปชัญญะ ขาดความรำลึก ความสำนึก หรือผู้ที่แม้รู้สำนึก แต่การแสดงเจตนาของบุคคลนั้นเป็นไปโดยปราศจากความสามารถในการไตร่ตรองด้วยเหตุผล คือเจตนาของบุคคลเป็นไปภายใต้บังคับแห่งอำนาจที่ไม่อาจควบคุมด้วยเหตุผลเช่นคนปกติได้ ไม่ว่าจะเป็นบังคับแห่งแรงผลักดันภายในร่างกายและหรือภาวะซึ่งเกิดขึ้นในจิตใจหรือที่เรียกว่าเป็นไปโดยไม่รู้ผิดชอบ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นเพราะความเจ็บป่วยหรือจะเป็นโดยกำเนิดก็ตาม และความบกพร่องทางจิตที่ถือว่าถึงขนาดวิกลจริตได้นี้จะต้องเกิดขึ้นเป็นประจำโดยสภาพ ไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงครั้งคราว”

การทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ ดังที่ Sripromanan (2013, p. 856) ได้สรุปไว้ว่า “หลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของศาล คือบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตโดยทั่วไป หมายถึงมีความผิดปกติทางจิตหรือบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตอื่น ๆ (Beale, 2012, p. 785) จะมีผลเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อหากพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่ทำสัญญาบุคคลดังกล่าวนั้นไม่สามารถเข้าใจว่าตนนั้นทำอะไร และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็รู้ถึงการไม่มีความสามารถนั้น (Mckendrick, 2014, unpagel) สามารถเลือกที่จะปฏิบัติตามสัญญาหรือให้สัตยาบันก็ได้ ในเวลาที่พ้นจากการที่เป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตหรือมีความสามารถตามกฎหมาย (Beale, 2012, p. 787) และบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่อยู่ภายใต้การดูแลของศาล ตามพระราชบัญญัติความสามารถทางจิต ค.ศ. 2005 (Mental Capacity Act 2005) ได้กำหนดลักษณะของบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิต (A person lacks capacity) ไว้ คือ บุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ คือต้องไม่มีความสามารถในการตัดสินใจ ไม่มีความสามารถเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูล การตัดสินใจ การจดจำข้อมูล การใช้หรือชั่งน้ำหนักข้อมูล สื่อสารการตัดสินใจ ไม่ว่าจะโดยการพูดหรือการใช้ภาษา สัญลักษณ์ หรือโดยวิธีการอื่น (National Archives, 2005, online) จะไม่สามารถทำสัญญาได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล หากฝ่าฝืนสัญญาดังกล่าวจะไม่ผลใช้บังคับ (Stone, 2005, p. 186) และบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตอาจทำพินัยกรรมมีผลสมบูรณ์ได้ หากว่าได้กระทำในขณะที่ตนกลับมีภาวะที่ปกติ (Cutbill & Wood, 1999, p. 9)

การทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามหลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่ Twomey, Jennings, and Greene (2002, p. 252) อธิบายว่า “บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิต (Mentally incompetent) คือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถในการเข้าทำสัญญา เนื่องจากบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าใจสัญญาที่ตนได้ทำหรือลักษณะทั่วไปของสัญญาได้” และ David (2002, p. 252) อธิบายว่า “บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิต (Mentally incompetent) คือบุคคลที่มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถในการเข้าทำสัญญา เนื่องจากบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าใจสัญญาที่ตนได้ทำหรือลักษณะทั่วไปของสัญญาได้” Clark (1932, p. 655) กล่าวถึงหลักกฎหมายสัญญา (The restatement of contracts) ได้กำหนดการทำนิติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่ไม่อยู่ภายใต้การดูแลของศาลไว้ โดยกำหนดให้สัญญาที่บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่ไม่ได้อยู่ภายใต้การดูแลของศาลที่ทำนั้นมีผลเป็นโมฆะเมื่อเข้าทำสัญญาดด้วยความบกพร่องคือ ไม่สามารถเข้าใจลักษณะและผลของสัญญาได้ตามสมควรหรือไม่สามารถทำนิติกรรมได้ตามสมควรและคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งรู้ถึงสภาพดังกล่าว อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นที่ทำให้สัญญาไม่เป็นโมฆะกรรม คือกรณีสัญญาที่คู่สัญญาไม่ได้ตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือปรีายแต่บุคคลที่บกพร่องทางจิตดังกล่าวได้รู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับนั้น (Nisaratnaporn, 2004, p. 120) และการทำนิติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่อยู่ภายใต้การดูแลของศาล กำหนดให้เป็นโมฆะ เนื่องจากไม่สามารถที่จะทำสัญญาได้ เช่น มลรัฐอลาบามา (Alabama) คือสัญญาที่บุคคลที่บกพร่องทางจิตได้ทำลงเป็นโมฆะเว้นแต่สัญญาที่เกี่ยวกับการจัดหาสิ่งจำเป็น มลรัฐโอเรกอน

(Oregon) ศาลฎีกาของมลรัฐโอเรกอนได้ยอมรับว่าบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตไม่สามารถที่จะทำสัญญาได้ (Williston, 2015, online) และมลรัฐจอร์เจีย (Georgia) ศาลถือว่าสัญญาที่บุคคลที่บกพร่องทางจิตใจทำเป็นโมฆะ และเมื่อศาลมีคำสั่งให้บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตอยู่ภายใต้การดูแลของศาลแล้ว บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตดังกล่าว จะไม่สามารถจัดกิจการใด ๆ ของตนได้ สัญญาที่บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่อยู่ภายใต้การดูแลของศาลได้ทำขึ้น โดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ข้างต้นสัญญาดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ โดยศาลจะแต่งตั้งผู้ดูแลที่มีอำนาจตามกฎหมายในการ เข้าทำสัญญาแทนบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตดังกล่าว (Kethleen & Henry, 2009, p. 100) สหรัฐอเมริกาไม่มีกฎหมาย ของรัฐบาลกลาง (Federal law) ที่เกี่ยวกับมรดกหรือการทำพินัยกรรม ดังนั้นบทบัญญัติจึงมีพื้นฐานมาจากระบบกฎหมาย จารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ (Ripley, 1999, p. 3) กล่าวคือ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California) มีลักษณะคล้ายคลึง กับกฎหมายมรดกของประเทศอังกฤษ โดยกำหนดไว้ว่า ต้องอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และบุคคลที่ทำพินัยกรรม ต้องมีความสามารถทางจิต ทั้งนี้พินัยกรรมที่ได้กระทำโดยบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการทำพินัยกรรม สามารถร้องขอ ต่อศาลเพื่อให้ศาลพิสูจน์พินัยกรรม หากพินัยกรรมไม่ได้กระทำถูกต้องตามกฎหมาย ศาลจะสั่งให้พินัยกรรมดังกล่าว ตกเป็นโมฆะ และมลรัฐนิวยอร์ก (New York) ได้กำหนดไว้ว่า ต้องอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และบุคคลดังกล่าว ต้องมีความสามารถทางจิต พินัยกรรมที่ผู้ทำพินัยกรรมที่ได้กระทำโดยบุคคลที่ไม่มีความสามารถในการทำพินัยกรรม ดังกล่าวจะตกเป็นโมฆะ (Ripley, 1999, p. 7-8)

สาระสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรม ของบุคคลวิกลจริต ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Council of State, 2017, pp. 9-11) บัญญัติไว้ดังนี้

บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาล การแต่งตั้งผู้อนุบาล อำนาจหน้าที่ของผู้อนุบาลและการสิ้นสุดของความเป็นผู้อนุบาล (มาตรา 28) การใด ๆ ได้กระทำลง การนั้นเป็นโมฆียะ ต่อเมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจิตวิกลอยู่ และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นคนวิกลจริต (มาตรา 29, มาตรา 30) ถ้าเหตุที่ทำให้เป็นคนไร้ความสามารถได้สิ้นสุดไปแล้ว และเมื่อบุคคลผู้นั้นเองหรือบุคคล วิกลจริตใด ร้องขอต่อศาลก็ให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งที่ให้เป็นคนไร้ความสามารถนั้น (มาตรา 31) บุคคลใดมีกายพิการ หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือประพฤติดุร้ายสุรุยสุรายเป็นอาชญา หรือติดสุรายาเมา หรือมีเหตุอื่นใด ทำนองเดียวกันนั้น จนไม่สามารถจะจัดการงานโดยตนเองได้ หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สิน ของตนเองหรือครอบครัว เมื่อบุคคลวิกลจริตร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ ต้องจัดให้อยู่ในความพิทักษ์ การแต่งตั้งผู้พิทักษ์ (มาตรา 32) ในคดีที่มีการร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถ เพราะวิกลจริต ถ้าพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นไม่วิกลจริต แต่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อมีคำขอ ของคู่ความหรือของบุคคลวิกลจริต ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้หรือในคดีที่มีการร้องขอ ให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถเพราะมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ถ้าทางพิจารณาได้ว่าบุคคลนั้น วิกลจริต เมื่อมีคำขอของคู่ความหรือของบุคคลวิกลจริต ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนไร้ความสามารถก็ได้ (มาตรา 33) คนเสมือนไร้ความสามารถนั้น ต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ 1) นำทรัพย์สินไปลงทุน 2) รับคืนทรัพย์สินที่ไปลงทุน ต้นเงินหรือทุนอย่างอื่น 3) ยืมหรือให้กู้ยืมเงิน ยืมหรือให้ยืม ส่งหาทรัพย์สินอันมีค่า 4) รับประกันโดยประการใด ๆ อันมีผลให้ตนต้องถูกบังคับชำระหนี้ 5) เช่าหรือให้เช่า ส่งหาทรัพย์สินมีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าหกเดือนหรือส่งหาทรัพย์สินมีกำหนดระยะเวลาเกินกว่าสามปี 6) ให้โดยเสนหา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะรูปเพื่อการกุศล การสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา 7) รับการให้โดยเสนหาที่มีเงื่อนไข หรือค่าการติดพัน หรือไม่รับการให้โดยเสนหา 8) ทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะได้มาหรือปล่อยไปซึ่งสิทธิในอสังหาริมทรัพย์

หรือในสังหาริมทรัพย์อันมีค่า 9) ก่อสร้างหรือดัดแปลงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น หรือซ่อมแซมอย่างใหญ่
10) เสนอคดีต่อศาลหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ เว้นแต่การร้องขอในกรณีและผู้พิทักษ์ไม่ยินยอมให้คน
เสมือนไร้ความสามารถกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด หรือการร้องขอถอนผู้พิทักษ์ และ 11) ประนีประนอมยอมความ
หรือมอบข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัย (ถ้ามีกรณีอื่นใดนอกจากที่กล่าวไว้ในวรรคหนึ่ง ซึ่งคนเสมือนไร้ความสามารถ
อาจจัดการไปในทางเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ในการสั่งให้บุคคลใดเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถ
หรือเมื่อผู้พิทักษ์ร้องขอในภายหลัง ศาลมีอำนาจสั่งให้คนเสมือนไร้ความสามารถนั้นต้องได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ก่อน
จึงจะทำการนั้นได้) ในกรณีไม่สามารถจะทำการอย่างหนึ่งอย่างใดที่กล่าวมาได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการ
หรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้
ในกรณีเช่นนี้ ให้นำบทบัญญัติที่เกี่ยวกับผู้อนุบาลมาใช้บังคับแก่ผู้พิทักษ์โดยอนุโลม การใดกระทำการโดยฝ่าฝืน
บทบัญญัติมาตรานี้ การนั้นเป็นโมฆะ (มาตรา 34) และในกรณีที่ผู้พิทักษ์ไม่ยินยอมให้คนเสมือนไร้ความสามารถ
กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยปราศจากเหตุผลอันควร เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาต
ให้กระทำการนั้นโดยไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก็ได้ ถ้าการนั้นจะเป็นคุณประโยชน์แก่คนเสมือนไร้ความสามารถ
(มาตรา 35)

นิติกรรม การแสดงเจตนา โฆษะกรรมและโมฆียะกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Council of
State, 2017, pp. 30-34) บัญญัติว่า นิติกรรม หมายความว่า การใด ๆ อันทำลงโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัคร
มุ่งโดยตรงต่อการผูกนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ (มาตรา 149)
ในนิติกรรมสองฝ่าย การที่คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจงใจนิ่งเสียไม่แจ้งข้อความจริงหรือคุณสมบัติอันคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้
การนั้นจะเป็นกลฉ้อฉล หากพิสูจน์ได้ว่าถ้ามีได้นิ่งเสียเช่นนั้น นิติกรรมนั้นก็คงจะมีได้กระทำขึ้น (มาตรา 162)
ในการวินิจฉัยกรณีสำคัญผิด กลฉ้อฉล หรือการข่มขู่ให้พิเคราะห์ถึง เพศ อายุ ฐานะ สุขภาพอนามัย และภาวะแห่งจิต
ของผู้แสดงเจตนาตลอดจนพฤติการณ์และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อันเกี่ยวกับการนั้นด้วย (มาตรา 167) ถ้าส่วนหนึ่ง
ส่วนใดของนิติกรรมเป็นโมฆะ นิติกรรมนั้นย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น เว้นแต่พึงสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณี
ว่าคู่กรณีเจตนาจะให้ส่วนที่ไม่เป็นโมฆะนั้นแยกออกจากส่วนที่เป็นโมฆะได้ (มาตรา 173) การใดเป็นโมฆะแต่เข้าลักษณะ
เป็นนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะให้ถือตามนิติกรรมซึ่งไม่เป็นโมฆะ ถ้าสันนิษฐานได้โดยพฤติการณ์แห่งกรณีว่า
หากคู่กรณีได้รู้ว่าการนั้นเป็นโมฆะแล้ว ก็คงจะได้ตั้งใจมาตั้งแต่แรกที่จะทำนิติกรรมอย่างอื่นซึ่งไม่เป็นโมฆะนั้น
(มาตรา 174) โฆษะกรรมนั้น บุคคลต่อไปนี้จะบอกล้างเสียได้ บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือน
ไร้ความสามารถ เมื่อบุคคลนั้นพ้นจากการเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถแล้ว หรือผู้อนุบาล
หรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี แต่คนเสมือนไร้ความสามารถจะบอกล้างก่อนที่ตนจะพ้นจากการเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้
ถ้าได้รับความยินยอมของผู้พิทักษ์ และบุคคลวิกลจริตผู้กระทำนิติกรรมเป็นเป็นโมฆียะตามมาตรา 30 ในขณะที่จริต
ของบุคคลนั้นไม่วิกลแล้ว (มาตรา 175) การให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรมนั้น จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้กระทำภายหลังเวลา
ที่มูลเหตุให้เป็นโมฆียะกรรมนั้นหมดสิ้นไปแล้ว บุคคลซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ
หรือบุคคลวิกลจริต ผู้กระทำนิติกรรมอันเป็นโมฆียะตามมาตรา 30 จะให้สัตยาบันแก่โมฆียะกรรมได้ต่อเมื่อได้รู้เห็น
ซึ่งโมฆียะกรรมนั้นภายหลังบุคคลนั้นพ้นจากการเป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถหรือในขณะจริต
ของบุคคลนั้นไม่วิกล แล้วแต่กรณี (มาตรา 179) อายุความสิทธิเรียกร้องของบุคคลวิกลจริตอันศาลจะสั่งให้เป็นคน
ไร้ความสามารถหรือไม่ก็ตาม และอายุความสิทธิเรียกร้องที่จะฟ้องร้องผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์
ของตนนั้น ถ้าครบกำหนดลงในขณะที่บุคคลดังกล่าวยังไม่ถึงความสามารถเต็มภูมิ หรือในระหว่างหนึ่งปีนับแต่วันที่

บุคคลดังกล่าวไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้สูญเสียความสามารถเต็มภูมิหรือได้มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล แล้วแต่กรณี แต่ถ้าอายุความสิทธิเรียกร้องนั้นมีระยะเวลาน้อยกว่าหนึ่งปีก็ให้นำกำหนดระยะเวลาที่สั้นกว่านั้นมาใช้แทนกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีดังกล่าว (มาตรา 193/20 และมาตรา 193/21)

การสละมรดกและอื่น ๆ ถ้ามรดกตกทอดแก่บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำกิจการงานของตนเองได้ และบุคคลนั้นยังไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ เมื่อผู้มีส่วนได้เสีย หรือพนักงานอัยการร้องขอ ก็ให้ศาลตั้งผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี (มาตรา 1610) ทายาทซึ่งเป็นบุคคลวิกลจริตหรือบุคคลผู้ไม่สามารถจะจัดทำกิจการงานของตนเองได้ จะทำการดังต่อไปนี้ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมของบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี และได้รับอนุมัติจากศาลแล้วคือ 1) สละมรดก 2) รับมรดกอันมีค่าภาระติดพันหรือเงื่อนไข (มาตรา 1611) แบบพินัยกรรม บุคคลต่อไปนี้จะเป็นพยานในการทำพินัยกรรมไม่ได้ 1) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ 2) บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ 3) บุคคลที่ทู่หนวก เป็นใบ้ หรืออัมพาตทั้งสองข้าง (มาตรา 1670) พินัยกรรมที่ตั้งผู้ปกครองทรัพย์สิน ถ้าผู้ทำพินัยกรรมประสงค์จะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้เยาว์ หรือผู้ซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือแก่ผู้ซึ่งต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลเพราะเหตุวิกลจริต แต่ต้องการมอบการเก็บรักษาและจัดการทรัพย์สินนั้นแก่บุคคลอื่นนอกจากบิดามารดา ผู้ปกครอง ผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์ของบุคคลเช่นนั้น ผู้ทำพินัยกรรมต้องตั้งผู้ปกครองทรัพย์สิน การตั้งผู้ปกครองทรัพย์สินนี้ ห้ามมิให้ตั้งขึ้นเป็นเวลาเกินกว่ากำหนดแห่งการเป็นผู้เยาว์หรือกำหนดที่ศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ หรือกำหนดที่ต้องรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล แล้วแต่กรณี (มาตรา 1687) ความเสียเปล่าแห่งพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรม พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้นเป็นโมฆะ พินัยกรรมซึ่งบุคคลผู้ถูกอ้างว่าเป็นคนวิกลจริต แต่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถทำขึ้นนั้น จะเป็นอันเสียเปล่าก็แต่เมื่อพิสูจน์ได้ว่าในเวลาที่ทำพินัยกรรมนั้นผู้ทำจิตวิกลอยู่ (มาตรา 1704) และวิธีจัดการและปันทรัพย์สินมรดก บุคคลต่อไปนี้จะเป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้ 1) ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ 2) บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ 3) บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย (มาตรา 1718) (Council of State, 2017, p. 286, 297, 299, 302, pp. 304-305)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารและสารสนเทศ นำมาวิเคราะห์ ประมวลผลจัดลำดับความสำคัญ และคุณลักษณะของข้อมูลเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของข้อมูลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่มุมตามข้อเท็จจริงเชิงเหตุและผลร่วมกันอย่างเป็นระบบแสดงความสำคัญของข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Document analysis) ทำการตรวจสอบผลการวิจัยและแสดงผลข้อมูลในด้วยวิธีวิจัยเชิงพรรณนาแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ลักษณะของบุคคลวิกลจริตและหลักกฎหมายในการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริต มีความคล้ายคลึงกัน สามารถสรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ลักษณะของบุคคลวิกลจริต

ลักษณะบุคคลวิกลจริต/ บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิต	คำอธิบาย
1. ทางกายภาพ	มีความผิดปกติทางจิตครอบคลุมอาการของบุคคลที่เป็นโรคจิต
2. ทางกฎหมาย	มีจิตไม่ปกติหรือสมองพิการ (คนบ้า) สติไม่สมบูรณ์ติดตัวอย่างเป็นประจำ โดยสภาพ และขาดความสามารถโดยสิ้นเชิง
3. หลักกฎหมายประเทศอังกฤษ	มีความบกพร่องทางจิตที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ความดูแลของศาล คือบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตทั่วไป (ผิดปกติทางจิตหรือบกพร่องทางจิตอื่น ๆ) มีความบกพร่องทางจิตที่อยู่ภายใต้ความดูแลของศาล คือมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ (ไม่มีความสามารถในการตัดสินใจ ไม่มีความสามารถเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูล การตัดสินใจ การจดจำข้อมูล การใช้หรือชั่งน้ำหนักข้อมูล สื่อสารการตัดสินใจ ไม่ว่าจะโดยการพูดหรือการใช้ภาษา สัญลักษณ์ หรือวิธีอื่น ๆ)
4. หลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา	มีความบกพร่องในเรื่องความสามารถในการเข้าทำสัญญา (ไม่สามารถเข้าใจสัญญาที่ตนได้ทำหรือลักษณะทั่วไปของสัญญาได้)
5. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	กายพิการหรือมีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ประพฤติสุรุษสุร้าย เสเพล เป็นอาชญาหรือติดสุรายาเมา ไม่สามารถจะจัดการงานโดยตนเองได้หรือจัดการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว

ตารางที่ 2 การทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตตามหลักกฎหมาย

ประเทศ	หลักกฎหมาย/มาตรการทางกฎหมาย
ประเทศอังกฤษ	- บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลของศาล การแสดงเจตนาจะมีผลเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อหากพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่ทำสัญญาของบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าใจว่าตนนั้นทำอะไรและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็รู้ถึงการไม่มีความสามารถนั้น และสามารถเลือกที่จะปฏิบัติตามสัญญาหรือสละมันก็ได้ - บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่อยู่ในความดูแลของศาล การแสดงเจตนาจะไม่สามารถทำสัญญาได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลหากฝ่าฝืนสัญญาดังกล่าวจะไม่มีผลใช้บังคับ - บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตอาจทำพินัยกรรมมีผลสมบูรณ์ได้ หากว่าได้กระทำในขณะที่ตนกลับมีภาวะที่ปกติ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ประเทศ	หลักกฎหมาย/มาตรการทางกฎหมาย
ประเทศสหรัฐอเมริกา	1. สัญญาที่บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลของศาลที่ทำนั้นมีผลเป็นโมฆะเมื่อเขาทำสัญญาด้วยความบกพร่อง (ไม่สามารถเข้าใจลักษณะและผลของสัญญาได้ตามสมควรหรือไม่สามารถทำนิติกรรมได้ความสมควรและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งรู้ถึงสภาพดังกล่าว) ข้อยกเว้นที่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะกรรมคือสัญญาที่คู่สัญญาไม่ได้ตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือปริยายแต่บุคคลที่บกพร่องทางจิตดังกล่าวได้ถึงประโยชน์ที่ได้รับนั้น 2. บุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตที่อยู่ในความดูแลของศาล กำหนดให้เป็นโมฆะเนื่องจากไม่สามารถที่จะทำสัญญาได้
ประเทศไทย (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์)	1. บุคคลวิกลจริตซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ต้องจัดให้อยู่ในความอนุบาลโดยการแต่งตั้งผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ซึ่งการใด ๆ ได้กระทำลง การนั้นเป็นโมฆียะ ต่อเมื่อได้กระทำในขณะที่บุคคลนั้นจริตวิกลอยู่และคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้แล้วด้วยว่าผู้กระทำเป็นบุคคลวิกลจริต 2. การร้องขอให้ศาลสั่งให้บุคคลใดเป็นคนไร้ความสามารถเพราะวิกลจริต ถ้าพิจารณาได้ความว่าบุคคลนั้นไม่วิกลจริต แต่มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อมีคำขอของคู่ความหรือของบุคคลวิกลจริต ศาลอาจสั่งให้บุคคลนั้นเป็นคนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ (ต้องได้รับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก่อนแล้วจึงจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง) 3. ในกรณีคนเสมือนไร้ความสามารถไม่สามารถกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดได้ด้วยตนเอง เพราะเหตุมีกายพิการหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ศาลจะสั่งให้ผู้พิทักษ์เป็นผู้มีอำนาจกระทำการนั้นแทนเสมือนไร้ความสามารถก็ได้ 4. ในกรณีที่ผู้พิทักษ์ไม่ยินยอมให้คนเสมือนไร้ความสามารถกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยปราศจากเหตุผลสมควร เมื่อคนเสมือนไร้ความสามารถร้องขอ ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้กระทำการนั้นโดยไม่ต้องรับความยินยอมจากผู้พิทักษ์ก็ได้ ถ้าการนั้นจะเป็นคุณประโยชน์แก่คนเสมือนไร้ความสามารถ 5. อายุความสิทธิเรียกร้องของบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลจะสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือไม่ก็ตามและที่จะฟ้องผู้อนุบาล ผู้พิทักษ์ หรือผู้แทนโดยชอบธรรม ถ้าครบกำหนดลง หรือในระหว่างหนึ่งปี อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่บุคคลนั้นได้ลุถึงความสามารถเต็มภูมิหรือได้มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แล้วแต่กรณี แต่ถ้าอายุความสิทธิเรียกร้องนั้นมีระยะเวลาน้อยกว่าหนึ่งปี ก็ให้นำกำหนดระยะเวลาที่สั้นกว่านั้นมาใช้แทนกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีดังกล่าว 6. บุคคลวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ไม่สามารถเป็นผู้จัดการมรดกได้

อภิปรายผล

ลักษณะของบุคคลวิกลจริตหรือบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิต คือความบกพร่องทางจิตทั่วไปและมีความบกพร่องในเรื่องความสามารถ ซึ่งมีความผิดปกติทางจิตครอบคลุมอาการของบุคคลที่เป็นโรคจิต มีจิตไม่ปกติหรือสมองพิการ สติไม่สมบูรณ์ติดตัวอย่างเป็นประจำโดยสภาพ และขาดความสามารถโดยสิ้นเชิง ไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่ตนได้ทำ ไม่สามารถจัดการงานโดยตนเองได้หรือจัดกิจการไปในทางที่อาจจะเสื่อมเสียแก่ทรัพย์สินของตนเองหรือครอบครัว ทั้งนี้มีความสอดคล้องกับ Ao-Vijitkun (2013, p. 15) ที่ได้แสดงทรรศนะว่า “การที่จะรับฟังว่าบุคคลมีอาการวิกลจริตหรือไม่ นั้น เป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ศาลต้องทำการวินิจฉัยให้ได้ความ” ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา มีหลักเกณฑ์และวิธีการทำนิติกรรมของบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิต คือจะมีผลเป็นโมฆะก็ต่อเมื่อหากพิสูจน์ได้ว่าในขณะที่ทำสัญญาของบุคคลดังกล่าวนั้นไม่สามารถเข้าใจว่าตนนั้นทำอะไรและคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งก็รับรู้ถึงการไม่มีความสามารถนั้น หรือเมื่อเข้าทำสัญญาด้วยความบกพร่องไม่สามารถเข้าใจลักษณะและผลของสัญญาได้ตามสมควร และสามารถเลือกที่จะปฏิบัติตามสัญญาหรือสัถยาบันก็ได้ ซึ่งบุคคลที่มีความบกพร่องทางจิตอาจทำพินัยกรรมมีผลสมบูรณ์ได้ หากว่าได้กระทำในขณะที่ตนกลับมามีภาวะที่ปกติ ข้อยกเว้นที่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะกรรม คือสัญญาที่คู่สัญญาไม่ได้ตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือปริยายแต่บุคคลที่บกพร่องทางจิตดังกล่าวได้ถึงประโยชน์ที่ได้รับนั้น ข้อยกเว้นที่ทำให้สัญญาเป็นโมฆะกรรม คือสัญญาที่คู่สัญญาไม่ได้ตกลงกันโดยชัดแจ้งหรือปริยายแต่บุคคลที่บกพร่องทางจิตดังกล่าวได้ถึงประโยชน์ที่ได้รับนั้น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า วิธีการให้ความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกามีหลักเกณฑ์และวิธีการไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประเทศอเมริกาไม่มีกฎหมายสัญญาที่ใช้ครอบคลุมทั่วประเทศเพราะแต่ละรัฐมีกฎหมายที่ใช้เฉพาะในรัฐ แต่ก็มีหลักกฎหมายลักษณะสัญญา (Restatement of contract) ที่เป็นแนวทางที่จะทำให้หลักกฎหมายในเรื่องสัญญาของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นไปในแนวทางเดียวกัน (Jacqueline, 2007, p. 398) และยังมีความสอดคล้องกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยที่บัญญัติไว้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศที่มุ่งความคุ้มครองการทำนิติกรรมของบุคคลวิกลจริตที่ถูกต้องเป็นธรรมตามหลักกฎหมายสากล อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังตั้งข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยไม่มีการให้คำนิยามลักษณะของบุคคลวิกลจริตไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับอาการผิดปกติทั้งทางร่างกายและจิตใจที่มีระดับความรุนแรงแตกต่างกันไป รวมไปถึงลักษณะที่เป็นแบบถาวรไม่สามารถรักษาให้หายได้หรือลักษณะเป็นประจำแต่ไม่ได้แสดงอาการตลอดเวลา ซึ่ง Boonphanon (1991, p. 148) ได้อธิบายข้อเท็จจริงว่าความประพฤติหรือกิริยาของผู้ป่วยที่ผิดปกติเกิดจากอะไร รู้สีกตัวหรือไม่ มีความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร รู้จักผิดชอบชั่วดีหรือไม่ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับนิยามคำว่า บุคคลวิกลจริต ที่ครอบคลุมข้อเท็จจริงทั้งทางการแพทย์และทางกฎหมายสอดคล้องกับหลักกฎหมายต่างประเทศที่เป็นไปตามบริบทสภาพแวดล้อมของประเทศไทยไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการใช้และการตีความ และควรมีการพิสูจน์ถึงเจตนาที่แท้จริงว่าขณะทำนิติกรรมนั้นมีความรับผิดชอบหรือไม่ และการกระทำที่เข้าทำนิติกรรมในขณะที่ยังพอรู้สำนึกในการกระทำแต่ไม่รู้จักการผิดชอบนั้นควรตีความอยู่ภายใต้บังคับบัญญัติมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานต่อการบังคับใช้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Ao-Vijitkun, P. (2013). *insane person*. Bangkok : Siam Publishing. (In Thai)
- Beale, H. G. (2012). *Chitty on Contracts Volume 1 General Principles* (31st ed.). London : Sweet & Maxwell.
- Boonchalermwipas, S. (2008). *Criminal Law Principles* (5th ed.). Bangkok : DuanTula printing. (In Thai)
- Boonphanon, S. (1991). Insanity in civil law. In *Academic Articles on the 84th anniversary occasion of Professor Sanya Dhammasak*, 5 April 1991. Bangkok : D Typing Press. (In Thai)
- Clark, C. E. (1932). The Restatement of the Law of Contracts. *Yale LJ*, 42, 643-667.
- Council of State. (2017). *Civil and Commercial Code* (page 6-80). Retrieved on March 15, 2017, from <https://web.krisdika.go.th/data/law/law4/%BB03/%BB03-20-9999-update.pdf> (In Thai)
- Cutbil, C., & Wood, J. (1999). *English and wales, Internaltional Succession*. The Huge : Kluwer Law International.
- Daily News. (2017). *Progress Mental Health Act, public and patients' rights protection*. Retrieved June 1, 2018, from [http://www.nhrc.or.th/News/Humanrights-News/Progress Amendment-Mental Health-Public Protection.aspx](http://www.nhrc.or.th/News/Humanrights-News/Progress%20Amendment-Mental%20Health-Public%20Protection.aspx) (In Thai)
- David, P. (2002). Twomey, Marianne Moody Jennings and Ivan Fox. *Anderson's Business Law and The Legal Environment* (18th ed.). USA : R. R. Donnelley & Son.
- Department of Mental Health, Ministry of Public Health. (2017). *Annual report budget year 2560 B.E.* Bangkok : Lamom. (In Thai)
- Faculty of Production Group (2014). *Audiovisual documentation, civil law 1, 1st supplementary teaching* (39th ed., semester 1/2014, improvement). Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat University Press. (In Thai)
- Jacqueline. (2007). *Martin and Chris turner, Unlocking Contract Law* (2nd ed.). London : Hodder Headline Goup.
- Kamprasert, K., & Phinijchan, M. (2018). *Private Law LAW1002* (4th ed.). Bangkok : Ramkhamhaeng University Press. (In Thai)
- Kathleen, M. R., & Henry, R. C. (2009). *Contract Law for Paralegals Traditional and E-Contracts*. New Jersey : Upper Saddle River.
- Kongsakon, R. (2010). *Forensic Psychiatry Textbook* (3rd ed.). Bangkok : Bangkok Block. (In Thai)
- Kowilaikul, P. (2013). *Civil and Commercial Code on Person Explanation* (6th ed.). Bangkok : Jurisprudence. (In Thai)
- Law Center. (2014). *Insane person, facts and questions*. Retrieved May 11, 2017, from <http://www.tulawcenter.org/?q=law-clinic/content/636> (In Thai)
- McKendrick, E. (2014). *Contract law: text, cases, and materials*. Oxford University Press (UK).

- National Archives. (2005). *The Mental Capacity Act 2005*. Retrieved October 21, 2013, from www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents
- Nisaratanaporn, P. (2004). *Persons protection in Legal Act under the Civil and Commercial Code: Case study of mental retardation*. Master's thesis Faculty of Law, Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Pakrati, K. (2013). *Law principles of persons* (6th ed.). Bangkok : Winyuchon. (In Thai)
- Ripley, J. (1999). *United States (California), International Succession*. The Hague : Kluwer Law International.
- Sripromanan, C. (2013). "Acts made by people who are alcohol abuse intoxicated." *Journal of Law*, 4(42). (In Thai)
- Stone, R. (2005). *The Modern Law Of Contract* (6th ed.). London : Cavendish Publishing.
- Sutthiyotin, N. (2011). *Theory of Astrology*. Bangkok : Faculty of Law, Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai)
- Twomey, D. P., Jennings, M. M., & Greene, S. M. (2016). *Anderson's Business Law and the Legal Environment* (18th ed.). USA : R.R. Donnelley & Son.
- Williston, S. (2015). *Minority rule; Mental incompetence renders transactions void*. Retrieved August 19, 2015, from [https://1.next.westlaw.com/Document/1e2677bdbd2111d9a974bad5e31cfc15/View/FullText.html?transitionType=UniqueDocItem&contextData=\(sc.Default\)&userEnteredCitation=WILLSTN-CN+s+10%3a2](https://1.next.westlaw.com/Document/1e2677bdbd2111d9a974bad5e31cfc15/View/FullText.html?transitionType=UniqueDocItem&contextData=(sc.Default)&userEnteredCitation=WILLSTN-CN+s+10%3a2)

ผู้เขียนบทความ

นางสาวศิริเพ็ญ จันทร์นิยม

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ที่อยู่ 16/10 ถนนทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา เขตทวีวัฒนา
กรุงเทพมหานคร 10170
E-mail: kengsong09@gmail.com